

УДК 821(477:71)-313.2-021.111:316.346.2-055.2
DOI <https://doi.org/10.32782/modernph-2025.4.7>

ФЕМІНІСТИЧНІ АНТИУТОПІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА КАНАДСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРАХ

Деменко Павло Володимирович,
аспірант кафедри зарубіжної літератури
Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова
ORCID ID: 0009-0007-2058-2094

У статті проаналізовано романи М. Етвуд «Оповідь служниці» та І. Роздобутко «ЛСД» як феміністичні антиутопії, написані жінками. Представниками феміністичної критики відзначалось визнання жінкою своєї вторинності, меншовартісності. Тому аналіз такого образу у літературі, створеній жінками, став об'єктом дослідження. Зазначено, що феміністичним антиутопіям притаманна критика теперішніх цінностей/умов, протиставлення сучасного суспільства умовному майбутньому, визнання чоловіка причиною нинішніх соціальних негараздів, представлення жінок не тільки рівним чоловікам, але й як творців своєї долі. Відзначено вплив філософських та релігійних концепцій сьогодення та ЗМІ, мережі Інтернет, соцмереж на формування закритого простору антиутопічного світу, поділеного на касты, закритого та ізольованого. Прослідковано поєднання рис антиутопії та жіночих романів у площині текстів феміністичних антиутопій, тему влади чоловіка над жінкою, як провідної у феміністичній антиутопії. Дія в обох творах відбувається в патріархальному суспільстві, де жінок пригнічують, центральною метафорою цього пригнічення є замовчування. Патріархальне суспільство, переважно чоловіче, зображене як тоталітарне, насильницьке, що пригнічує та нівелює жінку, робить її залежною та підвладною чоловікові. Закритий простір, кастовість, німота, відсутність навіть власного імені – те, що дозволяє визначати ці твори як антиутопічні. Феміністична антиутопія – жанровий різновид антиутопії, що зображує тоталітарне суспільство, репресивний механізм якого спрямований на придушення жіночої індивідуальності, свободи. Обидва романи спрямовані на критику гендерної нерівності, патріархальних соціальних структур, де панують чоловіки, а жінкам належить мовчати і коритись. Визнання особливого способу жіночого буття, необхідність перегляду традиційних поглядів на жіночі образи, створення соціальної історії жіночої літератури та вивчення жіночих репрезентативних стратегій – це ті питання, яких торкаються авторки у своїх романах та що дає право визначати їх як феміністичні антиутопії.

Ключові слова: антиутопія, феміністична антиутопія, жанр, нарація, феміністична критика.

Demenko Pavlo. Feminist dystopias in Ukrainian and Canadian literatures

The article analyzes the novels *The Handmaid's Tale* by M. Atwood and *LSD* by I. Rozdobudko as feminist dystopias written by women. Feminist critics have noted that women often acknowledge their own secondary status and inferiority. Therefore, the analysis of such portrayals in literature created by women has become the focus of this study. It is noted that feminist dystopias are characterized by criticism of present-day values and conditions, the contrast between contemporary society and a hypothetical future, the identification of men as the cause of current social issues, and the depiction of women not only as equals to men but also as creators of their own destinies. The influence of modern philosophical and religious concepts, as well as the role of mass media, the internet, and social networks, in shaping the closed space of dystopian worlds—divided into castes, enclosed, and isolated—is emphasized. The study traces the combination of dystopian and women's novel elements within feminist dystopias, particularly focusing on the theme of male dominance over women as a central motif. Both novels take place in patriarchal societies where women are oppressed, with silence serving as the central metaphor for this oppression. The patriarchal society, predominantly male, is depicted as totalitarian and violent, suppressing and devaluing women, rendering them dependent and subordinate to men. The enclosed space, caste divisions, muteness, and even the absence of a personal name define these works as dystopian. Feminist dystopia is a subgenre of dystopian fiction that portrays a totalitarian society

whose repressive mechanisms specifically target the suppression of female individuality and freedom. Both novels critique gender inequality and patriarchal social structures, where men dominate while women are expected to remain silent and submissive. The recognition of a distinct female experience, the necessity of reconsidering traditional perspectives on female characters, the creation of a social history of women's literature, and the study of female representational strategies are the key issues addressed by the authors in their novels, justifying their classification as feminist dystopias.

Key words: *dystopia, feminist dystopia, genre, narration, feminist critics.*

Вступ. Проблема побудови ідеального світу хвилювала суспільство ще з давніх часів. Перші спроби змодельовати суспільство, позбавлене недоліків, були зроблені ще в античні часи («Держава» Платона) та отримали свій подальший розвиток в Нові часи («Утопія» Т. Мора, «Нова Атлантида» Ф. Бекона, «Місто Сонця» Т. Кампанелли і т.д.). Жанр, що спрямований на художнє моделювання ідеального світу, отримав назву утопія. Однак експерименти над людством ХХ ст. дали зрозуміти неспроможність побудови такого суспільства, оскільки це суперечить людській природі.

Антиутопія – жанр, що виник як заперечення утопії і має на мету попередити людство про хибність утопічних сподівань. Жанр антиутопії пройшов довгий і тернистий шлях розвитку і остаточно сформувався саме в ХХ столітті, що не є дивним, оскільки цей період запам'ятовується людству двома світовими війнами і низкою невдалих соціальних експериментів з метою побудови ідеального суспільства і загальної рівності, що призвело до численних людських жертв. Останнім часом антиутопію пов'язують з феміністичною літературою, що забезпечує, на наш погляд, реалізацію виразного соціального спрямування (мімікрування до культурного матеріалізму).

Метою нашого дослідження є виявлення специфічних рис української та англійської феміністичної антиутопії.

Звернення до жіночої проблематики пов'язане зі зверненням до думки, яка часто звучить у феміністичних працях про те, що образ жінки в літературному творі є найважливішою формою соціалізації суб'єкта, адже літературний image (образ) завжди був і є прикладом для наслідування. Цей жіночий образ визначав єдину прийнятну версію матриці жіночої поведінки, її покликання, прагнення та сподівання. Для прикладу, в художній літературі дев'ятнадцятого століття тема жіночої сутності зреалізовувалася в одруження героїні, описі її сімейного життя, що й було показником вдалого чи змарнованого жіночого життя.

Сімона де Бовуар у праці «Друга стаття» вперше наголосила на тому, що весь корпус «великої» літератури репрезентує чоловічий досвід як абсолютистський, а жіночий досвід виступає у ролі другорядного, маргінального. Тому жінка, як правило, визнає свою вторинність, меншовартість, поступаючись власними цінностями та інтересами. Дослідниця наголошує на потребі віднайдення нових можливостей інтерпретації художнього твору жінкою-читачем, жінкою-критиком, а також на необхідності переоцінки репрезентації образу жінки у літературі. Визнання особливого способу жіночого буття, необхідність перегляду традиційних поглядів на літературу та практику письма, створення соціальної історії жіночої літератури та вивчення жіночих репрезентативних стратегій – це ті питання, які цікавлять сучасну феміністичну літературу.[1]

Феміністичним антиутопіям притаманна критика теперішніх цінностей/умов, протиставлення сучасного суспільства умовному майбутньому, визнання чоловіка причиною нинішніх соціальних негараздів, представлення жінок не тільки рівним чоловікам, але й як єдиних арбітрів своїх репродуктивних функцій.

Феміністична антиутопія потужно заявила про себе в другій половині ХХ ст., коли з'явилися перші романи У. ле Гуїн, М. Етвуд, Д. Лессінг, М. Пірсі, вони стали об'єктом пильної уваги критиків. До творів вищезначеного жанру відносять романи М. Етвуд «Оповідь служниці», «Заповіти», У. ле Гуїн «Ліва рука темряви», М. Пірсі «Жінка наприкінці часів», «Він, вона, воно», Д. Расс «Чоловік як жінка», І. Роздобудько «ЛСД – Ліцей слухняних дружин». На думку Jeanne Cortiel, жанровий різновид – феміністична антиутопія виник на стику класичної антиутопії, феміністичної теорії та феміністичних романів [8].

Щодо жанрової структури антиутопії, то доречно сказати про вплив звичайних феміністичних романів кінця ХІХ сто-

ліття, де жіноче повсякденне життя зображено з незвичного ракурсу через втрату цієї звичності та повсякденності, маємо на увазі оповідання Шарлотти Перкінс Гілман «The Yellow Wall-Paper» та Кейт Чопін «The Awakening». Повторюваність мотивів та певна фантастичність, загадковість, яку спостерігаємо в цих творах, звичайно, в трансформованому вигляді постають в феміністичних антиутопіях уже ХХ століття. Поряд з феміністичними романами на формування феміністичної антиутопії значно вплинула й феміністична критика та теорія фемінізму, про що йшлося вище. Крім того, J. Cortiel наголошує на тому, що феміністична антиутопія, що виникла в 1970 р., запозичила ключові елементи класичної антиутопії, такі як, наприклад, зображення репресивного механізму влади і соціальна критика цих систем. [Cortiel, 2015]. Отже, підсумовуючи спостереження Cortiel доцільно говорити про поєднання рис антиутопії та жіночих романів у площині текстів феміністичних антиутопій. Тему влади чоловіка над жінкою, як провідної у феміністичній антиутопії, визначає у своєму дослідженні L.F. Jones: дія в таких творах відбувається в патріархальному суспільстві, де жінок об'єктивізують і пригнічують, центральною метафорою цього пригнічення є замовчування [9].

Узагальнивши зазначені думки констатуємо, що феміністична антиутопія – жанровий різновид антиутопії, що зображує тоталітарне суспільство, репресивний механізм якого спрямований на придушення жіночої індивідуальності, свободи. Феміністичні антиутопії спрямовані на критику гендерної нерівності, патріархальних соціальних структур, де панують чоловіки, а жінкам належить мовчати і коритись.

Виклад основного матеріалу. М. Етвуд – відома канадська письменниця, літературний критик, поет та феміністка, лауреат престижних літературних премій – премії Артура Кларка (1987), Букерівської премії (2000). Твори М. Етвуд охоплюють різноманітні теми, включаючи тему статі та ідентичності, релігії та міфу, мовного впливу, екологічних проблем, політики. Її перу належать 18 поетичних збірок, 11 нехудожніх творів, 9 збірок оповідань, 2 графічні романи, 18 романів, серед яких «Оповідь служниці» (1985).

Роман «Оповідь служниці» викликав неабиякий інтерес у наукових колах як в українському, так і в зарубіжному літературознавстві, йому присвячено багато статей та доповідей. Фактично всі дослідники розглядають його як феміністичну антиутопію, зокрема роботи Г. Ташченко, В. Кравченко, Ю. Жаданова, Л. Малімон, J. Cortiel, D. Ketterer та інших науковців.

Дії роману «Оповідь служниці» відбуваються в тоталітарній теократичній державі під назвою Гілеад, ідеологічним підґрунтям режиму слугує християнський фундаменталізм, релігійний напрям, який є досить популярним сьогодні. Перед нами опис життя згідно з традиціями класичної антиутопії: внаслідок військового перевороту в жінок відібрали базові людські права, поділили на касти, кожна каста має свою специфічну функцію в суспільстві. Служниці, до яких належить головна героїня Оффред, використовуються виключно для народження дітей, оскільки більшість жінок в суспільстві втратили репродуктивну здатність. Отже, суспільство в Гілеаді М. Етвуд зображує за традиційними канонами антиутопії, але новаторство полягає в проектуванні цих норм в першу чергу на жінок. Крім того, авторка кожній касті залишає лише одну функцію-роль у цьому світі: марфи-хатні робітниці, кухарки, еконодружини-одночасно жінки і марфи чоловіків з низьким соціальним статусом, нежінки виконують важку і небезпечну роботу, тітки-утверджують патріархальні порядки, вчителі та наглядачі.

«Ходять жінки з кошиками, деякі в червоному, деякі у тьмяно-зеленому кольорі Марф, деякі у смугастих сукнях, червоно-синьо-зелених, дешевих, убогих, що вказує на жінок бідніших чоловіків. Вони звуться Еконожжинами. Цих жінок не ділять за функціями, вони мають все робити самі, якщо можуть. Іноді проходить жінка, убрана в чорне, удова...на тротуарах не побачих Дружин Командорів. Лише в автомобілях.» [3, с. 22]

Роблячи акцент на жіночій безправності, авторка показує і кастовість чоловічого суспільства: хранителі, які виконують обов'язки охоронців, поліції, янголи – збройні сили Гілеаду, очі – таємна поліція. Найвищий статус мають командори, які керують державою.

Крім кастовості суспільства маємо й обмежений простір у романі, адже громадяни не мають права вільно пересуватися, територія держави огорожена стіною, на якій вішають противників режиму і людей, які порушували державний закон (наприклад, аборти), що є теж рисою класичної антиутопії.

Свій вплив на громадян держава підтримує за допомогою ритуалів, але ці ритуали стосуються переважно жінок, впливу на їхню психіку (пригадаймо, для прикладу, епізоди запліднення головної героїні, присутності на страті, навчання). Ритуали- це свого роду мантри для тренування психіки, придушення свободи особистості, вони дуже нагадують хвилинки ненависті в романі «1984» Дж. Орвелла.

Однак М. Етвуд знаходить досить несподіваний ракурс контролю- над людським тілом, зокрема жіночим. Проблема тілесності в романі постає у досить неочікуваний спосіб, що є також новаторством авторки та особливою рисою феміністичної антиутопії. Як зазначає Давиденко, у романі актуалізована подвійна концепція тіла й душі, якої дотримувалися в Гілеаді. Тіло жінки, призначене винятково для продовження роду, ретельно оберігалось, доглядалось, в той час як її емоційні, інтелектуальні, духовні запити були повністю знехтувані.[2]. Такий акцент на тілесності позбавляє жінку її природньої сутності, нівелює як особистість, зводить до рівня біологічної машини, тому й тіло їй не належить, не кажучи вже про власні думки та емоції. Як і в будь-якій тоталітарній системі, для утримування людей у покорі, потрібна ідеологія, яка визначає та оправдовує систему цінностей даного суспільства. У Гілеаді це релігійна ідеологія, що виправдовує цю систему пригнічення, а патрірхат доведений до крайності. Цитати та вирази з Біблії слугують прикриттям для можновладців, способом утримування людей у покорі, однак одночасно існує мережа борделів для високопосадовців (У Єзавелі), а за окрему суму можна купити індульгенцію (так звані сувої душі).

«Машини друкують молитиви... Їх замовляють... Є п'ять різних молитов : за здоров'я, добробут, смерть, народження, гріх. Обираєш, яку хочеш...тоді вводиш свій номер, щоб із твого рахунку списали гроші, і зазначаєш, скільки разів надрукувати молитву» [3, с. 221].

Купівля молитви вважається звичною справою, тоді як читання книг, письмо, ігри заборонені. Виходить, що суспільство приречене на німоту, забороняються знання та мова. Дослідниця К. Booker, яка досліджувала роль мови в ідеології тоталітарної держави, доводить, що деперсоналізація жінки, втрати власного імені є не чим іншим, як методом контролю над жінками і утвердження панівної ролі чоловіків в антиутопічному світі.[7].

Досить цікавим є хронотоп роману, адже події охоплюють минуле, теперішнє і майбутнє. Спогад і реальність постійно переплітаються в авторській оповіді, як минуле і сьогодення, ці два часові виміри складають життя Офред: спогади про дореволюційні часи й опис похмурої утопічної дійсності. Останні події в творі дають змогу зазирнути в майбутнє, в час, коли режим Гілеаду вже давно канув у небуття й існує лише в наукових дослідженнях вчених.

У розділі «Історичні нотатки» читач має змогу подивитися на життя в Гілеаді через 200 років після зображених подій. Зважаючи на те, що учасники наукової конференції мають неєвропейські імена (Джонні Собака – Що – Біжить, Маріанн-Серп Місяця), письменниця дає зрозуміти, що відбулася глобальна катастрофа і разом з тоталітарною державою зникла і ціла раса людей. Отже, М. Етвуд переконана, що тоталітарна держава нищить себе, запускаючи механізми самознищення через контроль та деперсоналізацію, суспільну німоту, що неминуче призводить до загибелі.

Досить яскравим прикладом феміністичної антиутопії в сучасній українській літературі є роман «ЛСД» І. Роздобудько. Творчість І. Роздобудько відрізняється жанровим різноманіттям, про що пише дослідниця Соколовська [6], адже творча спадщина І. Роздобудько представлена детективними романами, трилерами, романами- алюзіями, романами у новелах, антиутопіями.

«ЛСД» (ліцей слухняних дружин), за словами Роздобудько, є метафорою, бо в тексті цього роману йдеться про залежні стосунки, які є наркотиком, який підсовує нам телебачення і соціальні мережі, політика, поп-культура...Отже, в творі мова йде про нав'язування цінностей, моделей поведінки для жінки в суспільстві, яке не хоче відмов-

лятися від патріархальних норм. Ліцей та порядки в ньому – це й є тоталітарне суспільство, в якому дівчат з першого класу вчать бути хорошими дружинами. Ліцей є суспільством в мініатюрі, алегорією на наш світ. Проблематика цієї антиутопії набагато ширша і стосується не лише жіночої теми, а також моральної деградації суспільства, негативного впливу масової культури, перш за все телебачення, на свідомість людей. За такого підходу цей роман дотичніший до відомого роману-антиутопії Р. Бредбері «451 градус за Фаренгейтом», ніж до роману «Оповідь служниці» М. Етвуд. Стосовно жанрового означення роману дослідники розходяться у визначеннях.

Дослідниця В. Кравченко жанрову природу роману визначає як жанровий синтез, виділяючи в творі риси любовного, детективного роману і соціальної фантастики[4]. Ю. Соколовська визначає роман як «антиутопію з елементами детектива»[6]. Зважаючи на порушену проблематику в творі – виховання покірних дружин, ми вважаємо за необхідне визначити твір як феміністичну антиутопію з елементами детективного роману.

В антиутопічному дусі описано простір в романі. Дія роману відбувається в закритому закладі, який має досить промовисту назву ЛСД Ліцей слухняних дружин, однак цей закритий світ співіснує з, відкритим світом, де чоловіки, що мають гроші, можуть купувати у ліцеї собі дружин.

Нарація ведеться від імені кількох осіб: ліцеїстки Пат, яка описує побут, навчання в ліцеї; приватного детектива Ланца, який розслідує вбивство іншої ліцеїстки Тур; в епілогах домінує оповідь від третьої особи. Така різнофокусна нарація, на наш погляд, дає можливість авторці різнопланового та об'єктивного зображення життя в ліцеї. В описах ліцею переважають антиутопічні мотиви, досить відчутним є вплив класичних антиутопій Замятіна, Орвелла, Бредбері та інших авторів. Ліцей представляє собою закритий простір, вихід за межі якого суворо забороняється ліцеїсткам. Життя ліцеїсток чітко регламентоване і контролюється вчителями на чолі з директоркою: «крім мене, в дортуарі (так називаються наші спальні кімнати) ще п'ятеро: Рів, Озу, Ліл, Іта і Мія. Всі ми – курсантки передостаннього одинадцятого класу. Одна четверта класу – «сек-

стет»... Нам не дозволено надто зближуватися між собою, адже тоді, за словами пані Директорки, починаються «стрітівські теревені»» [5, с. 280]. Обмеженість проявляється й на мовному рівні, адже кожна з дівчат при вступі до ліцею отримує прізвисько, що складаються з перших літер справжнього імені ліцеїстки, однак ця укорочена версія тебе справжньої примушує забути минуле, налаштовує на уніфіковане майбутнє, яке наперед визначено для тебе іншими.

Детективна складова жанру визначається впливом українських реалій, що втілено в образі сина депутата Алекса, який вчинив вбивство і довго залишався непокараним. Ця сюжетна лінія вводить у роман тему соціальної нерівності в суспільстві, безкарності, влади грошей, які панують у світі. З'ясовується страшна правда щодо призначення і подальшої долі ліцеїсток: «п'ятдесят випускниць зі ста п'ятдесяти щорічно гинуть від рук своїх власників. І щорічно ці власники поновлюють своє членство у клубі ЛСД, обираючи собі нову жертву»[5, с. 272].

Тема жінки-жертви, піднята у цьому романі авторкою, також дає право розглядати твір як феміністичну антиутопію.

Ще однією формотворчою антиутопічною характеристикою роману можна вважати зомбування свідомості людей. Неодноразово в творі згадуються ток-шоу і те, як за їх допомогою намагаються впливати на людську свідомість: «Люди давно відвикли думати. Маю на увазі: відвикли думати довго й об'ємно. Відвикли аналізувати. Вони, мов примати, здатні сприймати картинку, рух, запах, звук, але не довго, не більш ніж п'ятнадцять хвилин, до того ж в одній безвимірній площині.»[5, с. 280]. Маємо чітку схему одурманення та маніпуляції людиною «суспільством спектаклю», в якому тобі здається, що ти чогось вартий і робиш вибір, однак він тобі нав'язаний і від тебе нічого не залежить. Цей вплив і визначає майбутнє дівчат, паралізує їхню волю, думки та дії, готує до покори та слухняності: «Будемо одружувати і розлучати, виховувати, народжувати, революціонувати, смішити, шокувати, роздавати мільйони – і все це привселюдно! Щоби ніхто не міг запідозрити нас у всесвітній змові проти цих простих смертних! Це буде їхній вибір»[5, с. 280].

Отже, вплив засобів масової інформації, мережі Інтернет дозволяє контролювати суспільство на рівні ментальному, що характерно антиутопічному світу. Характеристикою феміністичної антиутопії можна вважати жанровий синтез як еклектичну ознаку роману, завдяки якому твориться новий тип літературного дискурсу, в якому жінка є не лише автором, а й творцем текстуальних значень.

Висновки. Проаналізувавши твори М. Етвуд «Оповідь служниці» та І. Роздобудько «ЛСД» як гіпотексти, визначаємо відповідно їх як феміністичні антиутопії. Феміністична антиутопія – жанровий різновид антиутопії, що зображує тоталітарне суспільство, респресивний механізм якого спрямований на придушення жіночої індивідуальності, свободи. Феміністична антиутопія спрямована на критику гендерної нерівності, патріархальних соціальних структур, жанрова природа творів визначається впливом антиутопічної традиції та феміністичної теорії та критики ХХ століття.

Обидва розглянуті нами твори представляють антиутопічний світ, де панують

патріархальні цінності, жінкам нав'язують певну роль в суспільстві. В обох романах дія відбувається в закритому просторі, вихід за межі якого суворо карається. В романі «ЛСД» це закритий пансіон, в якому дівчат роблять покірними та слухняними, щоб потім продати їх заможним чоловікам, що підкреслює їхній безправний статус. У романі «Оповідь служниці» дія відбувається в закритій тоталітарній державі Гілеад, де жінки позбавлені будь-яких людських прав. На події обох творів вплинули події з реального життя: «Оповідь служниці» була написана під впливом зростання популярності фундаменталістських християнських рухів, тоді як у «ЛСД» розглянуто вплив загальної тенденції зображення вторинності ролі жінки в суспільстві, зокрема через ЗМІ, ток-шоу, соціальні мережі. Проблематика роману І. Роздобудько охоплює проблему загальної моральної деградації суспільства, негативного впливу масової культури на свідомість мас, що зближує цей твір з антиутопією Р. Бредбері «451 градус за Фаренгейтом».

Література:

1. Бовуар Сімона де. Друга стаття: У 2 т. Київ : Основи, 1994-1995. Т.1. 1994. 390 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/de_Bovuar_Simona/Druha_stat_Tom_1.pdf
2. Давиденко Г.І., Чайка О.М., Гричаник Н.І., Кушнерьова М.О. Історія новітньої зарубіжної літератури. Київ : Видавництво «Центр учбової літератури», 2008, 274с.
3. Етвуд М. Оповідь служниці. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2017. 272с.
4. Кравченко В.О., Зрай Н.А. Жанрові особливості роману Ірен Роздобудько «ЛСД. Ліцей слухняних дружин». *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія : Філологія. Літературознавство.* 2016. Т. 276, Вип. 264. С. 74–77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufl_2016_276_264_14
5. Роздобудько І. ЛСД. Ліцей слухняних дружин. Харків : Клуб сімейного дозвілля. 2013, 317с.
6. Соколовська Ю.С. Особливості жанрових трансформацій прози Ірен Роздобудько. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Сер.: Філологія.* Вип. 70, 2014, С. 176–180.
7. Booker K. The Dystopian Impulse in Modern Literature. Fiction as Social Criticism. Westport, Connecticut, London : Greenwood Press. 1994, 204p.
8. Cortiel J. Feminist Utopia/Dystopia : Joanna Russ, The Female Man (1975), Marge Piercy, Woman on the Edge of Time (1976). *Boller, Alessandra (ed.): Dystopia, Science Fiction, Post-Apocalypse : Classics – New Tendencies – Model Interpretations.* Trier : WVT, 2015. pp. 155-169
9. Jones L.F. Breaking silences in feminist dystopias. *Utopian Studies* No. 3 (1991), pp. 7–11. URL : <https://www.jstor.org/stable/20718920> (дата звернення 12.03.2025)

References:

1. Bovuar, S. (1994) Druha stat [The Second Sex]. (Vols 1-2). Kyiv : Osnovy, 1, 390p. Retrieved from: https://shron1.chtyvo.org.ua/de_Bovuar_Simona/Druha_stat_Tom_1.pdf [in Ukrainian].
2. Davydenko, H.I., Chaika, O.M., Hrychanyk, N.I., Kushnerova, M.O. (2008). Istoriia novitnoi zarubizhnoi literatury [History of modern foreign literature]. Kyiv : Vydavnytstvo «Tsentr uchbovoi literatury», 274p. [in Ukrainian].
3. Etvud, M. (2017). Opovid sluzhnytsi [The Handmaid's Tale]. Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia. 272p [in Ukrainian].

4. Kravchenko, V.O., Zrai, N.A. (2016). Zhanrovi osoblyvosti romanu Iren Rozdobudko «LSD. Litsei slukhnianiykh družyn»[Genre features of the novel by Irene Rozdobudko «LSD. Lyceum of Obedient Wives»].Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademii». Serii : Filolohiia. Literaturoznavstvo. – Scientific works of the Petro Mohyla Black Sea State University of the “Kyiv-Mohyla Academy” complex. Series: Philology. Literary studies, 276(264), 74–77. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufl_2016_276_264_14 [in Ukrainian].
5. Rozdobudko, I. (2013). LSD. Litsei slukhnianiykh družyn[LSD. Lyceum of Obedient Wives]. Kharkiv : Klub simeinoho dozvillia,317p. [in Ukrainian].
6. Sokolovska, Yu.(2014). Osoblyvosti zhanrovykh transformatsii prozy Iren Rozdobudko [Peculiarities of genre transformations in prose by Iren Rozdobudko]. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni VN Karazina. Ser.: Filolohiia. Bulletin of the V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: Philology, 70,176–180. [in Ukrainian].
7. Booker, K. (1994). The Dystopian Impulse in Modern Literature.Fiction as Social Criticism. Westport,Connecticut,London : Greenwood Press,204p.
8. Cortiel, J. (2015). Feminist Utopia/Dystopia : Joanna Russ, The Female Man (1975),Marge Piercy, Woman on the Edge of Time (1976). Boller, Alessandra (ed.): *Dystopia, Science Fiction, Post-Apocalypse : Classics – New Tendencies – Model Interpretations*. Trier : WVT, 155–169.
9. Jones, L.F. (1991). Breaking silences in feminist dystopias. Utopian Studies 3, 7–11. Retrieved from:<https://www.jstor.org/stable/20718920>

Стаття надійшла до редакції 26.08.2025

Стаття прийнята 19.09.2025

Статтю опубліковано 27.10.2025